

Sprawa C-394/20

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

18 sierpnia 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Finanzgericht Düsseldorf (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

20 lipca 2020 r.

Strona skarżąca:

XY

Druga strona postępowania:

Finanzamt V

[...]

FINANZGERICHT DÜSSELDORF (sąd ds. finansowych w Düsseldorfie)

[...]

POSTANOWIENIE

W postępowaniu spornym

XY

- strony skarżącej -

[...]

przeciwko

Finanzamt V (urzędowi skarbowemu V),
[...]

- drugiej stronie postępowania -

w sprawie podatku od spadków

czwarta izba sądu [...]

[...]

w dniu 20 lipca 2020 r. postanowiła:

Postępowanie zostaje zawieszono.

Wnosi się do Trybunału Sprawiedliwości o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie następujących pytań:

Czy art. 63 ust. 1 i art. 65 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisowi krajowemu państwa członkowskiego dotyczącemu pobierania podatku od spadków, który w odniesieniu do obliczania tego podatku przewiduje, że jeżeli w chwili śmierci spadkodawcy zarówno spadkodawca jak i spadkobierca mieli miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, to kwota wolna odliczana od podstawy opodatkowania w przypadku nabycia nieruchomości położonych na terytorium kraju jest niższa od kwoty wolnej, która miałaby zastosowanie, gdyby co najmniej jedna z tych osób miała w tym czasie miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w tym pierwszym państwie członkowskim?

Czy art. 63 ust. 1 i art. 65 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisowi krajowemu państwa członkowskiego dotyczącemu pobierania podatku od spadków, który w odniesieniu do obliczania tego podatku przewiduje, że **[Or. 2]** w przypadku nabycia nieruchomości położonych na terytorium kraju zobowiązania z tytułu zachowku nie podlegają odliczeniu, jeżeli w chwili śmierci spadkodawcy zarówno spadkodawca, jak i spadkobierca mieli miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim, podczas gdy zobowiązania te podlegałyby w pełni odliczeniu od wartości nabycia w drodze dziedziczenia, gdyby w chwili śmierci spadkodawcy albo spadkodawca, albo spadkobierca miał miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w tym pierwszym państwie członkowskim?

Niniejsze postanowienie jest niezaskarżalne. **[Or. 3]**

U z a s a d n i e n i e:

I.

1. Skarżąca jest obywatelką Austrii i mieszka tam od 2014 roku. Jest córką spadkodawcy E, który również był obywatelem austriackim i mieszkał w Austrii.
2. Spadkodawca był właścicielem trzech zabudowanych działek w mieście F i jednej niezabudowanej działki w mieście G.
3. Spadkodawca w sporządzonym przez siebie testamencie ustanowił skarżącą swoją jedyną spadkobierczynią. Swojej żonie Ef... i synowi S... przyznał prawo do zachowku. Spadkodawca zmarł 12 sierpnia 2018 r. w Austrii.
4. Po śmierci spadkodawcy skarżąca jako jedyna spadkobierczyni zobowiązała się w umowie dotyczącej zachowku do zapłaty na rzecz Ef i S odpowiednio 1 700 000 EUR i 2 850 000 EUR w celu zaspokojenia ich roszczeń do zachowku. W zeznaniu podatkowym dotyczącym spadku złożonym w występującym jako druga strona tego postępowania urzędzie skarbowym skarżąca wniosła o odliczenie zobowiązań z tytułu zachowku jako długów spadkowych w wysokości 43%, tj. w wysokości łącznej kwoty 1 956 500 EUR, od wartości jej nabycia w drodze dziedziczenia. Kwotę tę skarżąca uzyskała obliczając, iż udział podlegających niemieckiemu podatkowi od spadków nieruchomości położonych w Niemczech o podanej przez nią wartości 4 970 000 EUR stanowi 43% wartości całego majątku spadkowego o wartości 11 592 598,10 EUR. Wartość majątku niepodlegającego niemieckiemu podatkowi od spadków (aktywa finansowe i nieruchomości w Hiszpanii) skarżąca obliczyła na 6 622 598,10 EUR.
5. Występujący jako druga strona tego postępowania urząd skarbowe określił wysokość podatku od spadków, jaki miała zapłacić skarżąca, na kwotę 642 333 EUR. Opodatkowaniu podlegały przy tym jedynie nieruchomości położone w Niemczech. Urząd odmówił odliczenia zobowiązań z tytułu zachowku jako długów spadkowych, ponieważ nie były one gospodarczo związane z wyżej wymienionymi nieruchomościami. Ponadto przy obliczaniu wymierzonego podatku od spadków zamiast kwoty wolnej od podatku w wysokości 400 000 EUR przewidzianej generalnie dla dzieci spadkodawcy zgodnie z § 16 ust. 1 pkt 2 Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz (ustawy o podatku od spadków i darowizn, zwanej dalej „ErbStG”) [Or. 4], urząd, powołując się na § 16 ust. 2 ErbStG, uwzględnił jedynie kwotę wolną od podatku w wysokości 171 489 EUR, pomniejszoną o kwotę częściową w wysokości 228 511 EUR.
6. W swojej skardze skarżąca wnosi o obniżenie podatku od spadków do kwoty 227 181 EUR. Podnosi, że przysługuje jej pełna kwota wolna od podatku w wysokości 400 000 EUR przewidziana w § 16 ust. 1 pkt 2 ErbStG. Paragraf 16 ust. 2 ErbStG jest sprzeczny z prawem Unii. Ponadto sprzeczne z prawem Unii było niedopuszczenie do odliczenia podlegających zapłacie przez skarżącą zobowiązań z tytułu zachowku jako długów spadkowych co najmniej proporcjonalnie w wysokości obliczonej przez skarżącą kwoty 1 956 500 EUR.

7. Występujący jako druga strona tego postępowania urząd skarbowy podnosi, co następuje: zgodnie z § 16 ust. 2 ErbStG kwota wolna od podatku przewidziana w § 16 ust. 1 pkt 2 ErbStG powinna zostać zmniejszona o kwotę częściową. Zgodnie z § 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG nie można było odliczyć podlegających zapłacie przez skarżącą zobowiązań z tytułu zachowku, jako długów spadkowych, ponieważ nie były one gospodarczo związane z poszczególnymi składnikami majątkowymi należącymi do spadku.

II.

8. Dla rozstrzygnięcia w przedmiocie pytania prejudycjalnego znaczenie mają następujące przepisy Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz (niemieckiej ustawy o podatku od spadków i darowizn, ErbStG) w brzmieniu opublikowanym w dniu 27 lutego 1997 r. [...], ostatnio zmienionej przez art. 4 ustawy z dnia 23 czerwca 2017 r. [...]:

9. § 1 Czynności podlegające opodatkowaniu:

- (1) Podatkowi od spadków (darowizn) podlegają:

1. nabycie w drodze dziedziczenia;
2. darowizny pomiędzy żyjącymi;

[...]

10. § 2 Osobisty obowiązek podatkowy [Or. 5]

- (1) Obowiązek podatkowy powstaje:

1. w przypadkach wymienionych w § 1 ust. 1 pkt 1–3, jeśli spadkodawca w chwili śmierci, darczyńca w chwili dokonania darowizny albo nabywca w chwili zdarzenia powodującego powstanie obowiązku podatkowego (§ 9) jest rezydentem – w odniesieniu do całego przysporzenia majątkowego (nieograniczony obowiązek podatkowy). Za rezydentów uważa się:

- a) osoby fizyczne posiadające w kraju miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu,
- b) obywateli niemieckich przebywających nie dłużej niż pięć lat nieprzerwanie za granicą bez posiadania miejsca zamieszkania w kraju.

[...]

3. we wszystkich innych przypadkach w odniesieniu do przysporzenia majątkowego składającego się z majątku krajowego w rozumieniu § 121 Bewertungsgesetz (ustawy w sprawie wyceny) (ograniczony obowiązek podatkowy).

[...]

11. § 3 Nabycie w drodze dziedziczenia

(1) Nabyciem w drodze dziedziczenia jest

1. nabycie w drodze powołania do spadku [...], zapisu [...] lub na podstawie realizacji roszczenia do zachowku (§ 2303 i nast. Bürgerliches Gesetzbuch – kodeksu cywilnego);

12. § 9 Powstanie zobowiązania podatkowego

(1) Zobowiązanie podatkowe powstaje:

1. przy nabyciu w drodze dziedziczenia w chwili śmierci spadkodawcy, [...]

13. § 10 Nabycie podlegające opodatkowaniu

(1) Nabyciem podlegającym opodatkowaniu jest wzbogacenie nabywcy, w zakresie, w jakim nie jest ono zwolnione od podatku [...]. W przypadkach, o których mowa w § 3, za wzbogacenie uważa się kwotę wynikającą z [...] odliczenia od wartości wszystkich aktywów, w zakresie, w jakim podlegają one opodatkowaniu na mocy niniejszej ustawy, długów spadkowych podlegających odliczeniu zgodnie z ust. 3–9 ... **[Or. 6]**

(5) O ile przepisy ust. 6–9 nie stanowią inaczej, od wartości nabycia można odliczyć jako długi spadkowe

1. długi spadkodawcy [...];
2. zobowiązania wynikające z zapisów testamentowych, warunków i dochodzonych roszczeń o zachówek oraz roszczeń o powołanie do spadku [...]

(6) Długi i obciążenia nie podlegają odliczeniu, jeżeli są gospodarczo związane z aktywami, które nie podlegają opodatkowaniu na podstawie niniejszej ustawy. Jeśli opodatkowanie jest ograniczone do poszczególnych składników majątkowych (§ 2 ust. 1 pkt 3 [...]), odliczeniu podlegają tylko te długi i obciążenia, które są z tymi składnikami gospodarczo związane.

14. § 15 Grupy podatkowe

(1) Na podstawie osobistego stosunku nabywcy do spadkodawcy albo darczyńcy wyróżnia się następujące trzy grupy podatkowe:

Grupa podatkowa I:

1. małżonek i partner życiowy,

2. dzieci oraz pasierbowie, [...]

15. § 16 Kwoty wolne od podatku

(1) Wolne od podatku pozostaje w przypadkach nieograniczonego obowiązku podatkowego (§ 2 ust. 1 pkt 1 i ust. 3) nabycie

1. przez małżonka i partnera życiowego do wysokości 500 000 EUR;
2. przez dzieci w rozumieniu grupy podatkowej I pkt 2 i przez dzieci zmarłych dzieci w rozumieniu grupy podatkowej I pkt 2 do wysokości 400 000 EUR;

[...]

(2) W przypadkach ograniczonego obowiązku podatkowego (§ 2 ust. 1 pkt 3), kwota wolna od podatku zgodnie z ust. 1 ulega zmniejszeniu o kwotę częściową. Ta kwota częściowa [Or. 7] jest równa stosunkowi sumy wartości składników majątkowych nabytych w tym samym czasie i niepodlegających ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu oraz wartości niepodlegających ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu składników majątkowych, które zostały otrzymane w ciągu dziesięciu lat od tej samej osoby, do wartości składników majątkowych otrzymanych w sumie od tej samej osoby w ciągu dziesięciu lat. Weześniejsze nabycia muszą być wycenione według ich poprzedniej wartości.

16. § 37 Stosowanie ustawy

[...]

(14) [...] § 16 ust. 1 i 2 w brzmieniu obowiązującym na dzień 25 czerwca 2017 r. stosuje się do nabycia, z tytułu którego podatek powstał po dniu 24 czerwca 2017 r.

17. Ponadto istotny jest następujący przepis Bewertungsgesetz (ustawy w sprawie wyceny, zwanej dalej „BewG”), w brzmieniu opublikowanym w dniu 1 lutego 1991 r. [...], ostatnio zmienionym przez art. 2 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. [...]:

§ 121 Majątek krajowy

Majątek krajowy obejmuje:

1. nieruchomości rolne i leśne położone na terytorium kraju;
2. majątek nieruchomy położony na terytorium kraju; [...]

18. W zakresie prawa cywilnego następujące przepisy Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (austriackiego kodeksu cywilnego zwanego dalej „ABGB”) ostatnio

zmienionego przez art. 6 ustawy federalnej [...] opublikowanej w dniu 13 listopada 2017 r. są istotne dla całości niemieckich ziem dziedzicznych w monarchii austriackiej [...],

19. § 756.

Zachowek to udział w wartości majątku zmarłego, który przysługuje uprawnionemu do zachowku.

20. § 757. [Or. 8]

Uprawnionymi do zachowku są zstępni oraz małżonek lub zarejestrowany partner zmarłego.

21. § 759.

W ramach zachowku każdy uprawniony do zachowku ma prawo do połowy tego, co przysługiwałoby mu z tytułu dziedziczenia ustawowego.

22. § 761.

(1) Zachowek jest świadczony w formie pieniężnej [...]

23. § 764.

(1) Roszczenie o zachowek powinno być skierowane do masy spadkowej, a po wejściu w posiadanie przez spadkobierców [„Einantwortung”] – do tych spadkobierców [...]

24. § 765.

(1) Uprawniony do zachowku nabywa prawo dla siebie i swoich następców z chwilą śmierci zmarłego.

(2) Uprawniony do zachowku może żądać zachowku w formie pieniężnej dopiero po upływie roku od śmierci zmarłego.

25. § 778.

(1) Na wniosek uprawnionego do zachowku dokładnie opisuje się i szacuje wartość całej masy spadkowej w celu ustalenia wysokości zachowku.

(2) Oszacowanie musi być dokonane na dzień śmierci zmarłego. Do czasu zapłaty zachowku uprawnionemu do zachowku przysługują odsetki ustawowe.

26. Ponadto istotne są następujące przepisy niemieckiego Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BGB”) w brzmieniu opublikowanym w dniu 2 stycznia 2002 r. [...]:

27. § 2303 Uprawniony do zachowku; wysokość zachowku [**Or. 9**]

(1) Jeżeli zstępny spadkodawcy jest wyłączony z dziedziczenia na mocy rozrządzenia na wypadek śmierci, może on żądać od spadkobiercy zachowku. Zachówek stanowi połowę wartości części spadku, jaka przypadłaby spadkobiercy z tytułu dziedziczenia ustawowego [...]

28. § 2311 Wartość spadku

(1) Zachówek oblicza się według stanu i wartości spadku w momencie dziedziczenia [...]

(2) Wartość powinna w razie potrzeby zostać określona szacunkowo. Określenie wartości dokonane przez spadkodawcę nie jest miarodajne.

III.

29. Izba orzekająca zawiesza toczące się przed nią postępowanie w sprawie skargi [...] i zgodnie z art. 267 akapit drugi Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) składa do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej „Trybunałem”) wniosek o rozpatrzenie w trybie prejudycjalnym pytań sformułowanych w sentencji postanowienia. Rozstrzygnięcie skargi zależy od odpowiedzi na te pytania.

30. Izba orzekająca powzięła wątpliwości, czy § 16 ust. 2 ErbStG jest zgodny z art. 63 ust. 1 w związku z art. 65 TFUE.

31. W odpowiedzi na wyrok Trybunału z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie C-479/14 (ECLI:EU:C:2016:412) niemiecki ustawodawca wprowadził nową regulację w § 16 ust. 2 ErbStG. Zgodnie z tą regulacją w przypadku nabycia, które podlega opodatkowaniu po dniu 24 czerwca 2017 r. (§ 37 ust. 14 ErbStG), kwota wolna od podatku określona w § 16 ust. 1 ErbStG musi zostać obniżona o kwotę częściową obliczoną zgodnie z § 16 ust. 2 zdanie drugie i trzecie ErbStG.

32. Izba orzekająca ma wątpliwości, czy ta nowa regulacja jest zgodna z dokonaną przez Trybunał wykładnią art. 63 i 65 TFUE. Trybunał orzekł już, że niekorzyść dla nabywcy wynikająca z niższej kwoty wolnej od podatku w wysokości wówczas zaledwie 2000 EUR na podstawie § 16 ust. 2 ErbStG w brzmieniu nadanym przez art. 1 Gesetz zur Reform des Erbschaftsteuer- und Bewertungsrechts (ustawy o reformie prawa o podatku od spadków i o wycenie) z dnia 24 stycznia 2008 r. (Bundesgesetzblatt część I, s. 3018) w przypadkach [**Or. 10**] ograniczonego obowiązku podatkowego (§ 2 ust. 1 pkt 3 ErbStG) nie może zostać uzasadniona koniecznością zachowania spójności niemieckiego systemu podatkowego (Trybunał, wyrok z dnia 17 października 2013 r., sprawa C-181/12 ECLI:EU:C:2013:662, pkt 61). Ponadto, w postępowaniu w sprawie naruszenia zobowiązań umownych dotyczącym poprzedniej wersji § 16 ust. 2 ErbStG, Trybunał orzekł, że nie ma uzasadnienia dla odmiennego traktowania nabywców w przypadkach nieograniczonego i ograniczonego obowiązku

podatkowego (wyrok Trybunału z dnia 4 września 2014 r., sprawa C-211/13 ECLI:EU:C:2014:2148, pkt 49 i nast.). Ponadto rzecznik generalny P. Mengozzi stwierdził w opinii z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie C-181/12 (ECLI:EU:C:2013:384), w pkt 84 i nast., że nabywcy w przypadku ograniczonego obowiązku podatkowego przysługuje kwota wolna od podatku w pełnej wysokości zgodnie z § 16 ust. 1 pkt 1 ErbStG. Rzecznik generalny P. Mengozzi odrzucił możliwość obniżenia tej kwoty, chociaż zgodnie z wywodami izby orzekającej w postanowieniu z dnia 2 kwietnia 2012 r. o złożeniu wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, które zainicjowało sprawę C-181/12, przyznanie kwoty wolnej w wysokości wyliczonej w pkt 16 tego postanowienia na około 62% również było brane pod uwagę.

33. Izba orzekająca ma również wątpliwości, czy § 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG jest zgodny z art. 63 ust. 1 w związku z art. 65 TFUE.
34. W spornej sprawie mamy do czynienia z ograniczonym obowiązkiem podatkowym, ponieważ ani spadkodawca, ani skarżąca nie mieli w chwili śmierci spadkodawcy miejsca zamieszkania czy miejsca zwykłego pobytu w Niemczech (§ 2 ust. 1 pkt 3 zdanie pierwsze ErbStG). Występujący jako druga strona postępowania urząd skarbowy poddał zatem opodatkowaniu jedynie majątek nieruchomy położony na terytorium kraju (§ 121 pkt 2 BewG).
35. W spornej sprawie § 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG powoduje, że skarżąca w ogóle nie może odliczyć zgodnie z § 10 ust. 5 pkt 2 ErbStG od wartości swojego nabycia w drodze dziedziczenia zobowiązań, które ma obowiązek spełnić z tytułu zachowku jej matki i brata, jako długów spadkowych. Wynika to z faktu, że zgodnie z § 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG, w przypadkach ograniczonego obowiązku podatkowego, w których opodatkowanie ogranicza się do poszczególnych składników majątkowych (§ 2 ust. 1 pkt 3 ErbStG), odliczeniu podlegają jedynie długi i obciążenia, które są z tymi składnikami gospodarczo związane. **[Or. 11]**
36. Zgodnie z orzecznictwem niemieckiego Bundesfinanzhof (BFH – federalnego trybunału finansowego) związek gospodarczy, który stanowi przesłankę zastosowania § 10 ust. 6 zdanie pierwsze i drugie ErbStG, występuje tylko wtedy, gdy długi lub obciążenia mogą zostać przyporządkowane do określonych składników majątkowych wchodzących w skład spadku. Wycena zachowku według wartości spadku (§ 2311 BGB) nie uzasadnia związku gospodarczego, lecz co najwyżej związek prawny pomiędzy zobowiązaniem z tytułu zachowku a składnikami majątkowymi wchodzącymi w skład spadku. [...].
37. Izba orzekająca jest przekonana, że to samo odnosi się w spornym przypadku do zachowku, do którego zgodnie z prawem austriackim uprawnieni są matka i brat skarżące. Również te roszczenia nie mogą być przyporządkowane do żadnego określonego składnika majątkowego wchodzącego w skład masy spadkowej. Zgodnie z § 756 ABGB zachówek jest raczej jedynie udziałem w wartości majątku zmarłego, który przysługuje uprawnionemu do zachowku. Zgodnie

z § 759 ABGB, kwota przypadająca uprawnionemu do zachowku wynosi połowę tego, co przysługiwałoby mu z tytułu dziedziczenia ustawowego. Zgodnie z § 761 ust. 1 zdanie pierwsze ABGB zachówek jest zasadniczo świadczony w formie pieniężnej.

38. Paragraf 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG w spornym przypadku prowadzi do tego, że skarżąca nie może nawet odliczyć kwoty częściowej zobowiązań z tytułu zachowku, które powinna świadczyć na rzecz matki i brata, jako długów spadkowych zgodnie z § 10 ust. 5 pkt 2 ErbStG. Gdyby spadkodawca w chwili śmierci miał miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Niemczech lub gdyby skarżąca miała w tym czasie miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Niemczech i gdyby w związku z tym występował przypadek nieograniczonego obowiązku podatkowego [§ 2 ust. 1 pkt 1 zdanie drugie lit. a) ErbStG], skarżąca mogłaby bez ograniczeń na podstawie § 10 ust. 5 pkt 2 ErbStG odliczyć od swojego nabycia w drodze dziedziczenia zachówek jej matki i brata jako długi spadkowe.
39. Zdaniem izby orzekającej wątpliwe jest, czy to zróżnicowanie w traktowaniu rezydentów i osób nie mieszkających w Niemczech wynikające z § 10 ust. 6 zdanie drugie ErbStG można pogodzić z art. 63 ust. 1 w związku z art. 65 TFUE. Trybunał orzekł już w odniesieniu do dziedziczenia [Or. 12], że do środków zakazanych przez art. 63 ust. 1 TFUE stanowiących ograniczenia w przepływie kapitału, zaliczają się takie środki, które powodują zmniejszenie wartości spadku osoby mającej miejsce zamieszkania w państwie innym niż to, w którym znajdują się dane składniki majątkowe i w którym opodatkowane jest ich przeniesienie w drodze dziedziczenia (wyroki Trybunału: z dnia 23 lutego 2006 r., sprawa C-513/03, ECLI:EU:C:2006:131, pkt 44; z dnia 17 października 2013 r., sprawa C-181/12, ECLI:EU:C:2013:662, pkt 23; z dnia 26 maja 2016 r., sprawa C-244/15, ECLI:EU:C:2016:359, pkt 28). Niedopuszczalne jest zatem przy opodatkowaniu nabycia w drodze dziedziczenia zróżnicowanie sytuacji osób mających miejsce zamieszkania w kraju w chwili swojej śmierci oraz osób niebędących w tym momencie rezydentami, na przykład za pomocą przepisów dotyczących ograniczonej możliwości odliczenia zobowiązań (wyroki Trybunału: z dnia 11 grudnia 2003 r. sprawa C-364/01, ECLI:EU:C:2003:665, pkt 76; z dnia 11 września 2008 r., sprawa C-11/07, ECLI:EU:C:2008:489, pkt 46; z dnia 11 września 2008 r., sprawa C-43/07, ECLI:EU:C:2008:490, pkt 38).

[...]